

»Mladi za napredek Maribora 2019«

36. srečanje

ALI JE SLOVENSKO ŠOLSTVO RES BREZPLAČNO?

Ekonomija

Raziskovalna naloga

Avtor: NINA REPNIK

Mentor: LIDIJA KODRIN

Šola: II. GIMNAZIJA MARIBOR

Število točk: 137

Mesto: 3

Priznanje: bronasto

Maribor, februar 2019

»Mladi za napredek Maribora 2019«

36. srečanje

ALI JE SLOVENSKO ŠOLSTVO RES BREZPLAČNO?

Ekonomija

Raziskovalna naloga

Maribor, februar 2019

KAZALO

1.	POVZETEK	5
2.	ZAHVALA.....	6
3.	UVOD	7
3.1.	Cilji.....	7
3.2.	Hipoteze.....	8
3.3.	Metode dela	9
4.	TEORETIČNE OSNOVE	10
4.1.	Sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji	10
4.2.	Srednješolsko izobraževanje.....	11
4.3.	Gimnazija in gimnazijski program	12
4.4.	Financiranje vzgoje in izobraževanja	13
4.5.	Učbeniki.....	14
4.5.1.	Učbeniški sklad	14
4.6.	Prevozi.....	15
4.6.1.	Subvencionirane vozovnice.....	15
4.7.	Malice	15
4.7.1.	Subvencionirane malice	16
4.8.	Štipendije.....	16
5.	EMPIRIČNI DEL.....	17
5.1	Raziskovalni načrt.....	17
5.2.	Rezultati raziskave	18
5.2.1.	Analiza vzorca.....	18
5.2.2	Analiza rezultatov po vprašanjih.....	19
5.3.	Interpretacija rezultatov.....	24
5.4.	Preverjanje hipotez	28
5.	ZAKLJUČEK.....	29
6.	DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	30
7.	VIRI IN LITERATURA	31
8.	PRILOGA.....	32

Kazalo tabel in grafov

Graf 1: Struktura srednješolcev glede na spol.....	18
Graf 2: Struktura srednješolcev glede na letnik šolanja.....	19
Graf 3: Poraba denarja za zvezke glede na letnik.....	20
Graf 4: Poraba denarja za pisala glede na letnik.....	20
Graf 5: Poraba denarja za ostale pripomočke glede na letnik.....	21
Graf 6: Poraba denarja za malico.....	22
Graf 7: Poraba denarja za ekskurzije glede na letnik.....	22
Graf 8: Poraba denarja za občolske dejavnosti glede na letnik.....	23
Tabela 1: Povprečna mesečna poraba denarja po letnikih in spolu.....	24
Tabela 2: Poraba denarja glede na število sorojencev.....	25
Tabela 3: Poraba denarja za potrebščine glede na št. družinskih dopustov.....	26

1. POVZETEK

V raziskovalni nalogi sem preučevala financiranje srednješolskega izobraževanja v Republiki Sloveniji, opredelila sem srednješolski gimnazijski sistem izobraževanja, podrobneje pa sem pogledala tudi subvencioniranje šolskih malic, prevozov in učbenikov. Za raziskavo sem si postavila sedem hipotez. S pomočjo spletnega vprašalnika, katerega vprašanja so se navezovala na zapravljanje za stvari potrebne za njihovo šolanje, sem pridobila podatke stroškov le-teh. Želela sem primerjati tudi podatke o ceni učbeniških skladov gimnazij vendar, je bil vzorec teh podatkov premajhen. Pridobljene podatke sem oblikovala in preračunala ter na podlagi teh preverila zastavljene hipoteze.

2. ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici za pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge. Hvala tudi vsem dijakom, ki so sodelovali v spletnem anketnem vprašalniku in srednjim šolam za podatke učbeniških skladov.

3. UVOD

Vsakodnevno po medijih slišimo, da je v Republiki Sloveniji srednješolsko izobraževanje brezplačno, kot srednješolki pa se mi zdi, da šolanje prinese veliko stroškov. Že pred začetkom šolanja dijaki dobimo seznam potrebščin, ki jih moramo kupiti, katere bomo v tekočem letu potrebovali za delo pri pouku. Ne smemo pozabiti še na učbenike, katere si lahko kupimo ali izposodimo iz šolskih učbeniških skladov. Da vsak dan pridemo v šolo, večina dijakov potrebuje javni prevoz, katerega karte moramo prav tako kupiti. Večina profesorjev zahteva zvezke v katere moramo pisati njihovo razlago, poleg tega rabimo tudi pisala, ne smemo pa pozabiti tudi kalkulatorjev in ostalih pripomočkov potrebnih za pouk. Skozi leto šola organizira tudi kakšno obvezno strokovno ekskurzijo, stroške katere krijemo dijaki oziroma naši starši, seveda pa ne smemo pozabiti še maturantke ekskurzije, ki sicer ni obvezna a stane celo premoženje, v primeru, da se je ne udeležimo pa moramo vseeno opravljati obvezne izbirne vsebine.

3.1. Cilji

Z raziskovano nalogo sem želela ugotoviti ali je slovensko šolanje res brezplačno in koliko znašajo stroški, ki jih prinese srednješolsko izobraževanje. Zanimalo me je tudi kako je financiranje izobraževanja določeno v Uradnem listu Republike Slovenije.

Pri primerjavi me je zanimalo ali obstajajo skozi štiriletno šolanje kakšni vzorci zapravljanja za različne potrebe. Ali skozi leta dijaki začnemo zapravljati manj denarja ali več, za kaj zapravimo največ denarja in ali fantje zapravljajo manj kot dekleta.

Hotela sem primerjati tudi stroške učbeniških skladov mariborskih gimnazij, vendar sta na žalost svoje podatke delili le dve gimnaziji.

3.2. Hipoteze

Pred začetkom izdelave raziskovalne naloge sem si postavila nekaj hipotez, na podlagi lastnih izkušenj z stroški, ki jih prinese šolanje.

Hipoteza 1: *Dijaki letno porabijo vsaj 300€ v zvezi z šolanjem. Vsakodnevno porabimo denar za prevoz in malico, pri pouku potrebujemo zvezke, pisala in druge pripomočke, skozi leto pa se tudi odpravimo na kakšno ekskurzijo.*

Hipoteza 2: *Dijaki prvih letnikov največ porabijo za nakup šolskih potrebščin, dijaki četrtil letnikov pa za nakup malic. Z odraščanjem se ljudem spreminjajo prioritete, zato sem raziskala ali se to odraža na zapravljanju denarja pri šolskih potrebščinah in hrani.*

Hipoteza 3: *Dekleta porabijo več denarja za šolske potrebščine kot fantje, fantje pa porabijo več za malice kakor dekleta. Zanimalo me je ali drži, da dekleta zapravljajo več za šolske potrebščine kakor fantje, fantje pa več za malice kakor dekleta.*

Hipoteza 4: *Več imajo dijaki bratov ali sester manj porabijo za šolske pripomočke in malico. Zanimalo me je ali je zapravljanje za šolske pripomočke in malico sorazmerno z številom otrok v družini.*

Hipoteza 5: *Vsaj desetina dijakov je dobila učbenike od svojih bratov ali sester.*

Hipoteza 6: *Dijaki 4. letnikov v povprečju porabijo letno več kot 800€. Dijaki imajo v četrtem letniku poleg ostalih stroškov še maturantsko ekskurzijo zato sem raziskala koliko znašajo letni stroški maturantov.*

Hipoteza 7: *Dijaki, ki so bili večkrat na dopustu z družino porabijo več za šolske pripomočke in malico. Zanimalo me je ali obstaja soodvisnost med tem kolikokrat je bila družina na dopustu in koliko dijaki zapravljajo.*

3.3. Metode dela

V prvem delu sem s pomočjo strokovne literature poiskala podatke o srednješolskem gimnazijskem izobraževanju, financiranju izobraževanja in stroških malic, dijaških domov in prevozov.

V drugem delu sem s pomočjo spletne ankete ugotovila koliko dijaki povprečno porabijo za svoje šolanje in kako se skozi srednješolsko izobraževanje njihovo zapravljanje spreminja. Kot vzorec so mi služili dijaki II. gimnazije Maribor.

4. TEORETIČNE OSNOVE

4.1. Sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji

Splošna teoretična načela za preoblikovanje javnega sistema vzgoje in izobraževanja izhajajo iz človekovih pravic in pojma pravne države. (BELA, 1995, str. 13)

»V sodobnih pluralnih družbah, kjer obstoji hkrati več različnih svetovnih nazorov, vrednotnih sistemov in cel spekter različnih in celo nasprotujočih si pedagoških in drugih teorij, enotnosti sistema edukacije ni mogoče utemeljiti v skupnem pojmovanju "Dobrega sistema" edukacije, se pravi v takšnem od vseh sprejetem nazorskem, vrednotnem ali strokovnem temelju. Zato je treba javni sistem edukacije graditi na čim širšem konsenzu o tem, kaj je dober vrtec oz. dobra šola, z zasebnimi vrtci in šolami pa zadovoljiti posebne interese tistih staršev, ki želijo vzgajati in izobraževati svoje otroke v skladu s posebnimi religioznimi in moralnimi prepričanji.« (BELA, 1995, str. 13)

Na podlagi različnih političnih in vrednotnih sistemov so dosežena soglasja o temeljnih vrednotah, te vključujejo *Splošna deklaracija o človekovih pravicah*, *Konvencija o otrokovih pravicah* in drugi mednarodni dokumenti. Med tremi vrstami političnih in etičnih teorij, so kot najbolj sprejemljive tiste, ki temeljijo na pravicah. Tako se je mogoče izogniti temu, da bi kateri koli vrednotni sistem poskusil uveljaviti svoje vrednote kot univerzalne. (BELA, 1995, str. 13)

»Mednarodni pravni dokument skupaj z Ustavo Republike Slovenije tvorijo temeljno pravno normo, iz katere so izpeljani konkretni cilji javnega sistema edukacije. Ker je večina teh dokumentov za podpisnice pravno obvezujočih, jih mora tudi Slovenija kot pravna država priznavati in izvajati.« (BELA, 1995, str. 14)

Sistem vzgoje in izobrazbe v moderni državi temelji na načelih demokratičnosti, avtonomnosti in enakih možnostih. Ta načela so utemeljena v človekovih pravicah in v pojmu pravne države. (BELA, 1995, str. 15)

Država poleg formalnih pravic zagotavlja tudi substancialne pravice, katerih morajo biti deležni vsi posamezniki ne glede na kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo itd. v *Splošni deklaraciji človekovih pravic* so v 26. členu navedene naslednje pravice:

“1. Vsakdo ima pravico do izobrazbe. Izobraževanje je brezplačno vsaj na začetni in temeljni stopnji. Šolanje na začetni stopnji je obvezno. Tehnično in poklicno šolanje mora biti splošno dostopno. Visoko šolanje mora biti na osnovi doseženih uspehov vsem enako dostopno.

2. Izobrazba mora biti usmerjena k polnemu razvoju človekove osebnosti in utrjevanja spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pospeševati mora razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi in med rasami in verskimi skupinami ter pospeševati dejavnost *Združenih narodov* za ohranitev miru.

3. Starši imajo pravico do izbire vrste izobrazbe za svoje otroke.”

(BELA, 1995, str. 15)

4.2. Srednješolsko izobraževanje

Srednješolsko izobraževanje zajema šolanje po končanem obveznem osnovnošolskem izobraževanju. Do konca osemdesetih let so bili za slovenske srednje šole značilni programi, usmerjeni v določeno strokovno področje. Razlikovali so se po trajanju, vsi so vsebovali splošnoizobraževalne predmete, in sicer po enotnem vzorcu. Ti programi naj bi dijake izobraževali hkrati za trg dela in jih pripravljali na nadaljnje izobraževanje.

(Vzgoja, 2000, str. 7)

»Sedanje srednje šole - poklicne, tehniške oziroma strokovne šole, gimnazije, šolski centri - ponujajo različne vrste programov po trajanju in vsebini kot tudi po ciljih. Nekateri krajši, 2,5 do 3 letni, so povsem poklicno obarvani in vodijo neposredno na trg dela, daljši 4-letni programi pa so bodisi povsem splošni (na primer program splošne gimnazije) bodisi malo ali bolj strokovno obarvani (na primer programi strokovnih gimnazij in srednjih tehniških šol).«

(Vzgoja, 2000, str. 8)

4.3. Gimnazija in gimnazijski program

Gimnazijski program pripravlja dijake za nadaljnji študij in je v sistemu srednjega izobraževanja najsplošnejši vzgojno-izobraževalni program. Gimnazijski programi se skozi zgodovino v zasnovi niso spreminjali, kljub poskusom odpravljanja gimnazijskega programa. Odpravljanje gimnazij je bilo utemeljevano predvsem z zahtevo po odpravi dualizma v izobraževanju, kar pomeni, da bi morala gimnazija izobraževati za delo tudi v najbolj neposrednem pomenu. V ta namen je bilo odpravljen ime gimnazije in gimnazijskega programa, kljub temu pa se je gimnazijski program pojavljal pod drugim imenom (pedagoški, družboslovno-jezikoslovni, naravoslovno-matematični). Po končani srednji šoli so se dijaki iz teh šol, kot prej na gimnaziji, vpisovali na visokošolski študij, poklicna usposobljenost pa je pogosto bila samo formalna. (BELA, 1995, str. 158)

»Program gimnazije je bil sprejet s sklepom Strokovnega sveta Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje dne 23. 5. 1989, v programsko zasnovo srednjega šolstva pa je bil uveden s sklepom Strokovnega sveta dne 26. 1. 1990.« (BELA, 1995, str. 158)

Gimnazija se konča z maturo, kar je izpit petih predmetov. Matura je bila vpeljana namesto prejšnjega internega zaključnega izpita, hkrati pa je tudi nadomestilo za sprejemni izpit v visokošolski študij ob omejitvi vpisa. (Vzgoja, 2000, str. 8)

Predmetnik gimnazijskega programa

»Predmetnik gimnazijskega programa je sestavljen iz treh temeljnih delov:

- a. štiriletni in obvezni predmeti, kjer je določeno število, vsebina in obseg predmetov;
- b. določen obseg nerazporejenih ur (14% celotnega programa), ki jih samostojno razporedi vsaka šola na področjih, ki so posameznim dijakov bližja, in pripravi na maturo;
- c. določen obseg obveznih izbirnih vsebin (6,6% celotnega programa), kjer gre za različna znanja, ki jih šolski predmeti ne (ali pa le deloma) vključujejo, zadovoljujejo pa individualna nagnjenja dijakov.« (BELA, 1995, str. 159)

Po programu je za dijake obvezen pouk 38 tednov v 1., 2. in 3. letniku; v 4. letniku pa 36 tednov po 32 ur. (BELA, 1995, str. 159)

4.4. Financiranje vzgoje in izobraževanja

V Ustavi Republike Slovenije je zapisan **zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja**, v katerem je zapisano oziroma določeno **financiranje** izobraževanja.

Srednješolsko izobraževanje se financira iz javnih sredstev; sredstev ustanovitelja; prispevkov gospodarskih združenj in zbornic; neposrednih prispevkov delodajalcev za izvajanje praktičnega pouka, prispevkov učencev, dijakov; sredstev od prodaje storitev in izdelkov; iz donacij, prispevkov sponzorjev in drugih virov. Šole z javno veljavnimi programi se ne smejo financirati iz sredstev političnih strank. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 1996, 78. člen)

Porabo javnih sredstev v vzgoji in izobraževanju nadzoruje organ šolske inšpekcije, namensko porabo sredstev v šolah pa organ šolske inšpekcije. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 1996, 79. člen)

»Iz sredstev državnega proračuna se zagotavljajo plače s prispevki in davki, ter drugi osebni prejemki na podlagi sistemizacije in zasedbe delovnih mest v skladu z zakonom, normativi in standardi ter s kolektivno pogodbo.« (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 1996, 81. člen)

Prav tako se iz sredstev državnega proračuna zagotavljajo sredstva za materialne stroške v skladu z normativi in standardi ter za vzdrževanje in obnovo nepremičnin in opreme. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 1996, 81. člen)

Iz državnega proračuna se zagotavljajo sredstva za vse javne šole, katerih ustanovitelj je država. Če pa je ustanovitelj gimnazije mestna občina, sredstva delno ali v celoti zagotavlja mestna občina v skladu s pogodbo, ki jo skleneta mestna občina in Vlada Republike Slovenije. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 1996, 81. člen)

Iz državnega proračuna se zagotavljajo tudi sredstva za dejavnosti in naloge, ki so potrebne za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja; sredstva za subvencioniranje učbenikov z nizko nakladdo; sredstva za izvedbo mature; sredstva za raziskovalno, razvojno in eksperimentalno dejavnost, strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev, informacijsko-dokumentacijsko in muzejsko dejavnost; sredstva za razvoj učne tehnologija; sredstva za tekmovanja dijakov; sredstva za razvojno in svetovalno delo v vzgoji in

izobraževanju; sredstva za obšolske dejavnosti dijakov; sredstva za subvencioniranje prevozov in prehrane dijakov; sredstva za mednarodno dejavnost in sredstva za raziskovalno in inovativno dejavnost dijakov. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 1996, 81. člen)

4.5. Učbeniki

»Učbenik je osnovno učno gradivo za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in standardov znanja, opredeljenih v učnem načrtu oziroma katalogu znanja.« (Pravilnik o potrjevanju učbenikov, 2015, 2. člen)

Učila in učbeniki, ki se uporabljajo v šolah za javno veljavne programe potrdi pristojni strokovni svet. Postopek za pripravo in potrjevanje učil pa pripravi minister. V šolah pa lahko učitelji poleg predpisanih učbenikov in učil uporabljajo tudi druga neobvezna sredstva in pripomočke. (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 1996, 21. člen)

4.5.1. Učbeniški sklad

Učbeniški sklad je zbirka učbenikov, ki jih potrdi pristojni strokovni svet, in so namenjeni izposoji, ta je ločen del šolske knjižnice in po strokovnih knjižničarskih standardih in pravilih obdelan del knjižničnega fonda. Kot del knjižničnega gradiva je vključen v informacijski sistem COBISS, vodi pa se ločeno od ostalih gradiv šolske knjižnice. Dijaki in dijakinje so uporabniki učbeniškega sklada. (Pravilnik o opravljanju učbeniških skladov, 2017, 2. člen)

Za izposajo učbenikov šola zaračuna uporabnikom učbeniškega sklada prispevek za izposajo učbenikov. Izposojevalnina posameznega učbenika za eno šolsko leto ne sme biti višja od ene tretjine njegove nabavne cene. Nabavna cena učbenika je cena z vključenim DDV in morebitnimi popusti. Izposojevalnine posameznih učbenikov določi ravnatelj, ta odloči tudi na predlog razrednika ali šolskega svetovalnega delavca, ali je uporabnik oproščen izposojevalnine. (Pravilnik o opravljanju učbeniških skladov, 2017, 9. člen)

4.6. Prevozi

4.6.1. Subvencionirane vozovnice

Dijaki in študenti, ki živijo oddaljeni najmanj 2 km od kraja izobraževanja so upravičeni do nakupa subvencionirane vozovnice v javnem potniškem prometu. Do subvencionirane vozovnice so upravičeni tisti, ki se izobražujejo po javno veljavnih izobraževalnih in študijskih programih s statusom dijaka do 27. leta starosti, če se je ta prvič vpisal v program nižjega poklicnega izobraževanja, srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega tehniškega ali drugega strokovnega ter splošnega izobraževanja pred dopolnjenim 22. letom starosti. (Zakon o prevozi v cestnem prometu, 2016, 114.b in 114.e člen)

4.7. Malice

Organizacijo šolske prehrane učencev in učenk ter dijakov in dijakinj ureja zakon o šolski prehrani. Po zakonu morajo imeti učenci in dijaki zagotovljeno prehrano v dnevih ko poteka pouk po šolskem koledarju. Šola je za vse učence in dijake v okviru javne službe dolžna organizirati malico, za dijake je dolžna organizirati toplo ali energijsko in hranilno bogatejšo hladno malico. V okviru dodatne ponudbe pa lahko šola organizira tudi zajtrk, kosilo in popoldansko malico ali druge dietne obroke. (Zakon o šolski prehrani, 2012, 4.člen)

Cene malic v osnovni in srednji šoli določi minister s sklepom, ceno ostalih dodatnih obrokov določi šola. Šole morajo upoštevati smernice sprejete na Strokovnem svetu Republike Slovenije za splošno izobraževanje, te zajemajo merila za izbor živil, načrtovanje sestave, količinske normative in način priprave šolske prehrane ter časovni okvir za njeno izvedbo, ki jih določi javni zdravstveni zavod, pooblaščen od ministrstva, pristojnega za zdravje. (Zakon o šolski prehrani, 2012, 4. člen)

Šolsko prehrano plačajo dijaki ali učenci oziroma starši po določeni ceni določeni s strani ministrstva, ta pa se lahko zniža če šola za ta namen pridobi dodatna sredstva, v primeru donacij, prispevkov ali drugih sredstev. (Zakon o šolski prehrani, 2012, 7. člen)

4.7.1. Subvencionirane malice

Za dijake in učence se iz državnega proračuna zagotavljajo sredstva za subvencioniranje enega obroka dnevno, za tiste iz socialno manj vzpodbudnega okolja. Subvencije so dodeljene tistim, ki jim je po zakonu, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, ta pravica priznana. Tem učencem in dijakom pripadajo subvencije vsak dan prisotnosti pri pouku, strokovnih ekskurzijah, športnih in kulturnih dnevih ter obveznem delu obveznih izbirnih vsebin, ki jih izvaja šola, v skladu s šolskim koledarjem. (Zakon o šolski prehrani, 2012, 13. in 14. člen)

4.8. Štipendije

Štipendije so namenjene spodbujanju izobraževanja in doseganju višje ravni izobrazbe študentov ali štipendistk, spodbujanju mednarodne mobilnosti, spodbujanju doseganja izjemnih dosežkov, odgovornosti študentov za svoje izobraževanje kot tudi za izbiro izobraževalnega programa, krajšanju dobe izobraževanja in izboljšanju zaposljivosti. Štipendija je torej pravica do denarnega prejemka, ki vključuje osnovno štipendijo in morebitne dodatke. Republika Slovenija je štipenditor za državne štipendije, Zoisove štipendije, štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu, štipendije za deficitarne poklice, in za štipendije Ad futura za mednarodno mobilnost. (Zakon o štipendiranju, 2013, 2. in 8. člen)

Državno štipendijo država dodeljuje na podlagi javnega razpisa, namenjena je dijakom in študentom, ki se izobražujejo in izhajajo iz socialno šibkejših družin. K državni štipendiji pa se dodelijo tudi dodatki za bivanje uspeh in študente s posebnimi potrebami. (Zakon o štipendiranju, 2013, 15. člen)

5. EMPIRIČNI DEL

5.1 Raziskovalni načrt

V empiričnem delu sem želela raziskati koliko dijaki zapravijo mesečno za potrebščine potrebne za šolanje in ali obstajajo skozi štiriletno šolanje kakšni vzorci zapravljanja za različne potrebe. Ali skozi leta dijaki začnemo zapravljati manj denarja ali več, za kaj zapravimo največ denarja in ali fantje zapravljajo manj kot dekleta.

Hotela sem primerjati tudi stroške učbeniških skladov mariborskih gimnazij, vendar sta svoje podatke delili le dve gimnaziji.

Hipoteza 1: *Dijaki letno porabijo vsaj 300€ v zvezi z šolanjem.* S pomočjo ankete sem izvedela koliko dijaki mesečno porabijo denarja v zvezi z šolanjem in izračunala povprečno vrednost vseh odgovorov ter pomnožila z meseci šolanja, da sem dobila letne stroške.

Hipoteza 2: *Dijaki prvih letnikov največ porabijo za nakup šolskih potrebščin, dijaki četrtil letnikov pa za nakup malic.* Podatke sem pridobila s pomočjo ankete in za posamezne letnike preračunala porabo šolskih potrebščin in malic. Pod šolske potrebščine pa sem upoštevala stroške pisal, zvezkov in ostalih pripomočkov.

Hipoteza 3: *Dekleta porabijo več denarja za šolske potrebščine kot fantje, fantje pa porabijo več za malice kakor dekleta.* Podatke sem pridobila s pomočjo ankete, pod šolske potrebščine pa sem upoštevala stroške pisal, zvezkov in ostalih pripomočkov, te pa primerjala z odgovori vprašanja o porabi denarja za malice.

Hipoteza 4: *Več imajo dijaki bratov ali sester manj porabijo za šolske pripomočke in malico.* S pomočjo ankete sem pridobila podatke koliko dijaki z različnim številom bratov in sester zapravijo denarja za šolske pripomočke in malico in podatke med seboj primerjala.

Hipoteza 5: *Vsaj desetina dijakov je dobila učbenike od svojih bratov ali sester.* Hipoteza se nanaša na šesto vprašanje ankete s pomočjo katerega sem izvedela koliko dijakov je učbenike dobilo od svojih sorojencev, ter število primerjala s številom vseh anketirancev.

Hipoteza 6: *Dijaki 4. letnikov v povprečju porabijo letno več kot 800€.* V anketi sem izolirala odgovore četrtil letnikov ter preračunala koliko so zapravili oziroma še predvidoma bodo zapravili za svoje šolanje v letošnjem šolskem letu.

Hipoteza 7: *Dijaki, ki so bili večkrat na dopustu z družino porabijo več za šolske pripomočke in malice.* Hipoteza se nanaša na korelacijo med zadnjim vprašanjem, koliko krat so bili dijaki z družino na dopustu, in vprašanji o porabi denarja za šolske potrebščine in malico.

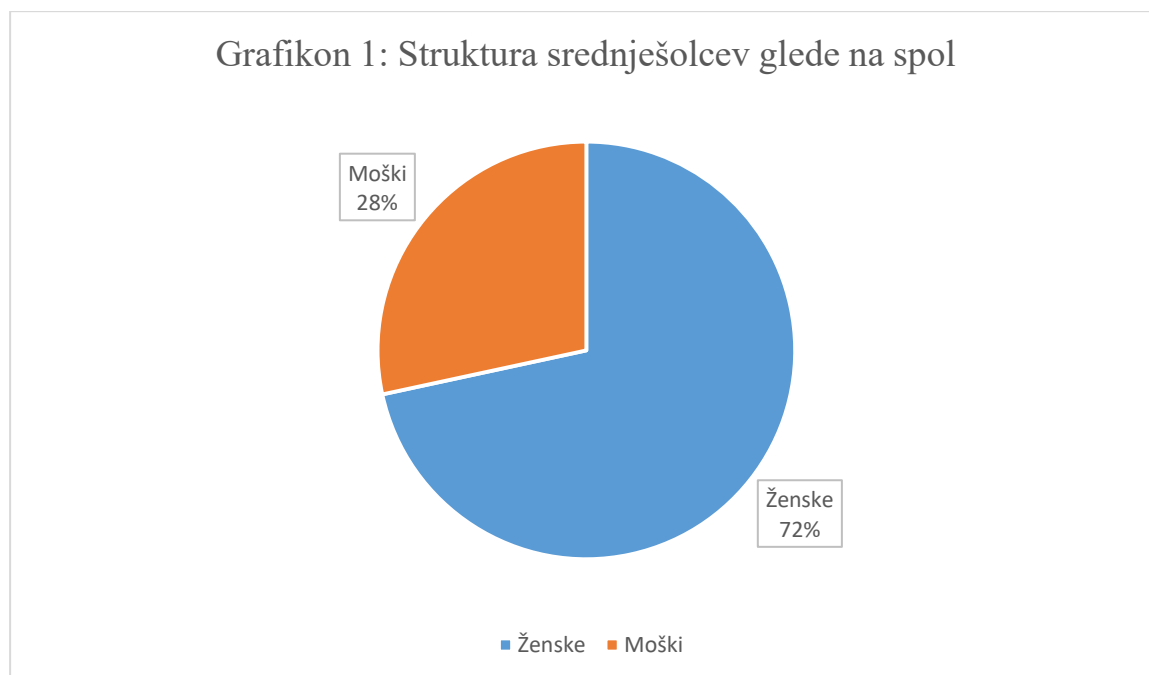
5.2. Rezultati raziskave

V empiričnem delu sem želela raziskati, koliko dijaki zapravijo denarja v okviru šolanja. V ta namen sem naredila kvantitativno raziskavo, v kateri sem uporabili anketni vprašalnik. V vprašalniku sem vprašanja zastavila tako, da sem lahko preverila v uvodu zastavljene hipoteze.

Dijake sem anketirala s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika, objavljenega na spletni strani 1ka. Vprašalnik je priložen na koncu naloge ali spletnem naslovu: <https://www.1ka.si/a/184608>. Anketa je bila aktivna od 4.10.2018 do 4.1.2019. anketirala sem dijake II. gimnazije Maribor, od 523 anketirancev je anketo ustrezno končalo 451.

5.2.1. Analiza vzorca

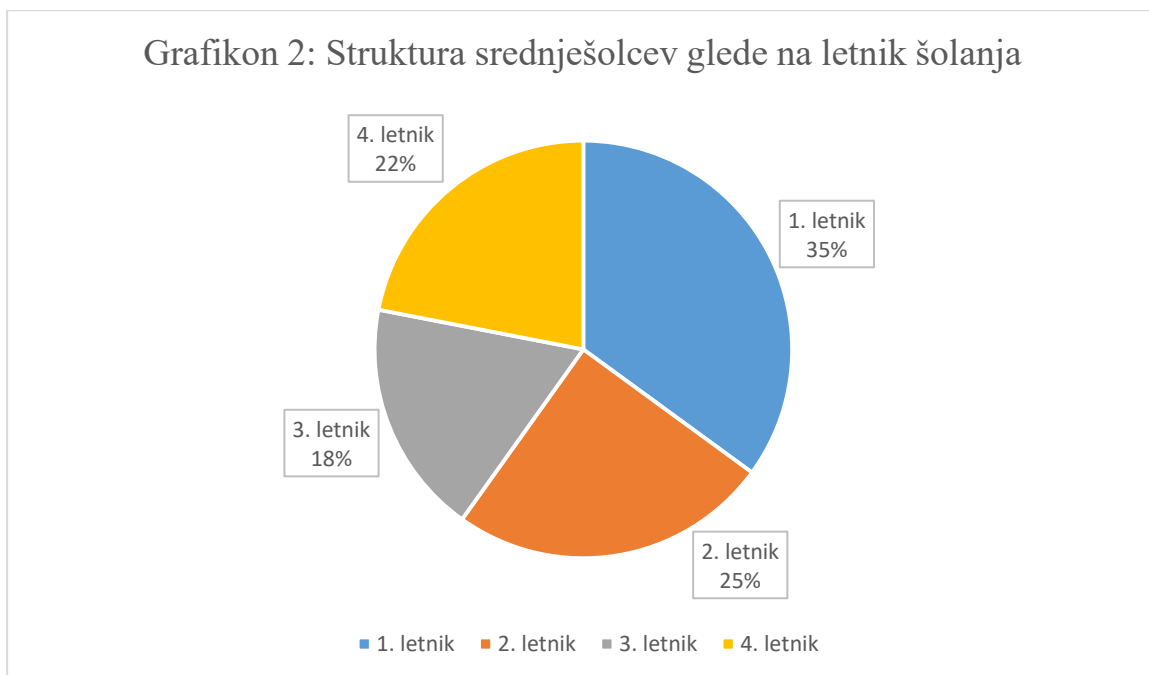
S prvim vprašanjem sem preverjala spol anketirancev, med 451 anketiranci, je bilo 28 % fantov in 72 % deklet.

Graf 1: Struktura srednješolcev glede na spol.

Z drugim vprašanjem sem ugotavljala, kateri letnik obiskujejo anketiranci, na ta način sem lahko ugotavljala ali letniki zapravljajo različno vsoto denarja za posamezne stvari, kot so šolski pripomočki, malice in druge stvari.

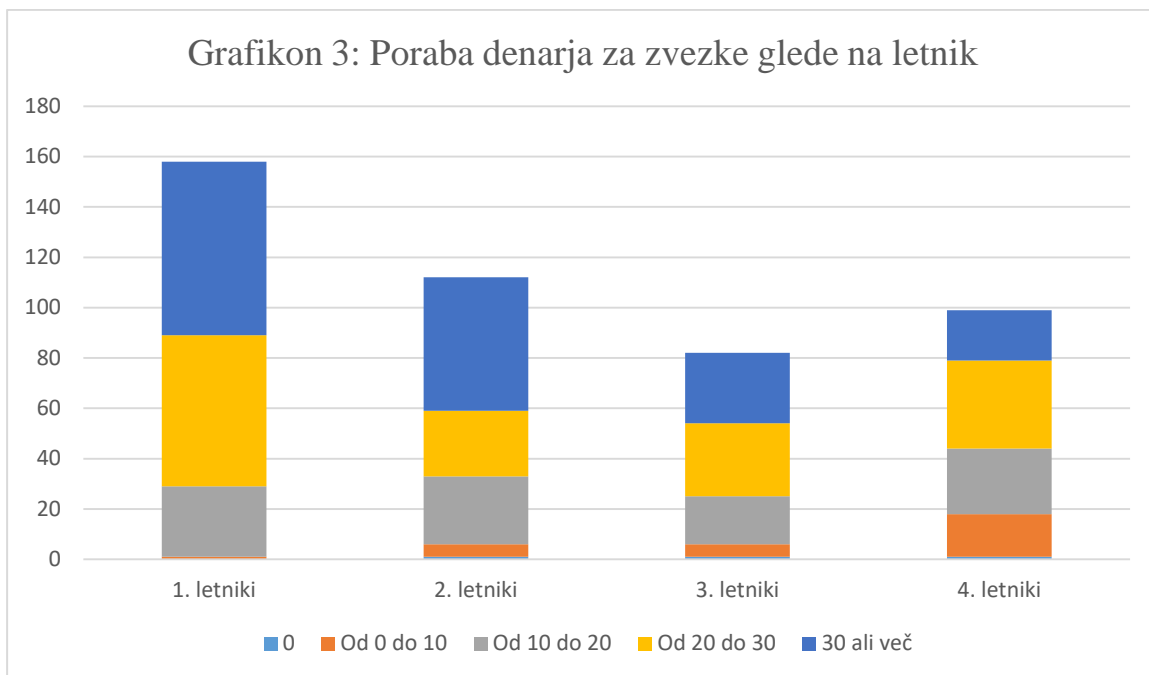
Ugotovila sem, da je na anketo reševalo največ dijakov prvih letnikov, in sicer 35%. 25% dijakov drugih letnikov, 22% dijakov četrth letnikov, najmanj anketirancev pa je bilo dijakov tretjih letnikov, 18%.

Graf 2: Struktura srednješolcev glede na letnik šolanja.

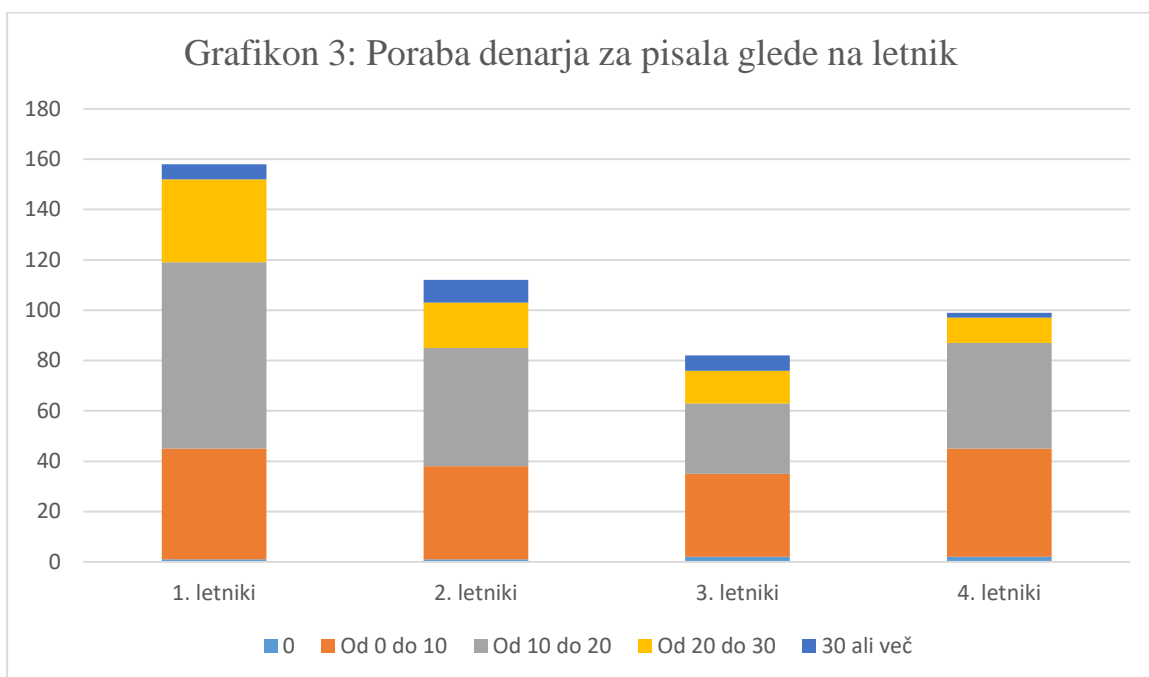
5.2.2 Analiza rezultatov po vprašanjih

S tretjim, četrtem in petim vprašanjem sem ugotavljala koliko denarja dijaki zapravijo za nakup zvezkov, pisal in ostalih šolskih pripomočkov. Anketiranci so imeli na voljo 5 odgovorov, 0€, od 0 do 10€, od 10 do 20€, od 20 do 30€ in 30 ali več.

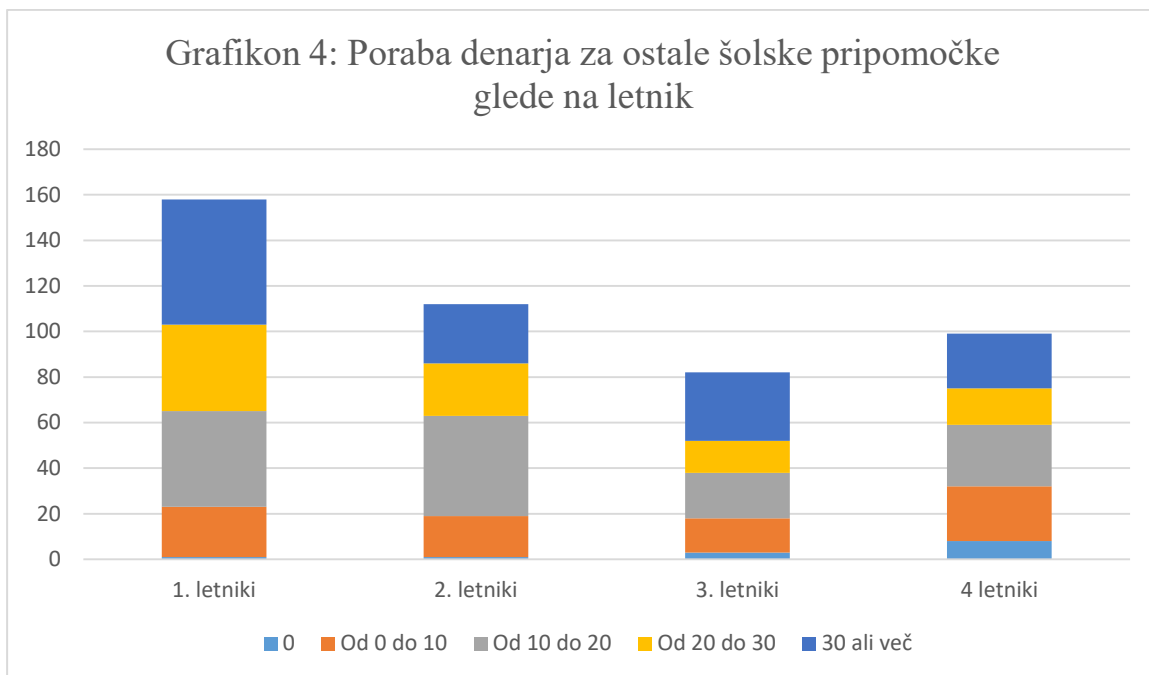
Graf 3: Poraba denarja za zvezke glede na letnik.

Kar 42 % dijakov letno za nakup zvezkov porabi 30€ ali več, tretjina dijakov porabi od 20 do 30€, preostali pa manj kot 20€.

Graf 4: Poraba denarja za pisala glede na letnik.

Največ dijakov za nakup pisal in šolskih pripomočkov letno porabi od 10 do 20€.

Graf 5: Poraba denarja za ostale pripomočke glede na letnik.

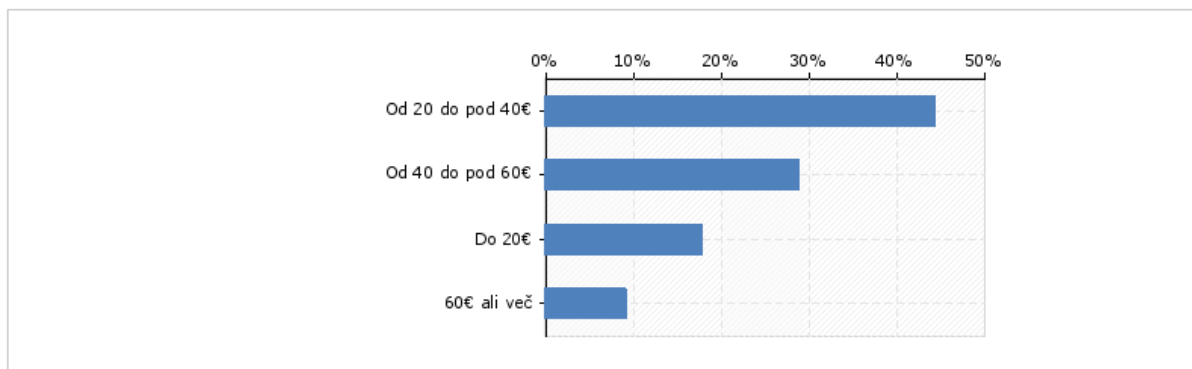
Najmanj denarja za nakup zvezkov, pisal in ostalih pripomočkov porabijo dijaki četrth letnikov. Največ pa za nakup zvezkov in pisal porabijo dijaki drugih letnikov, za ostale pripomočke pa dijakih prvih letnikov.

S šestim vprašanjem sem ugotavljala kje so dijaki dobili učbenike, 92% je učbenike naročilo iz šolskega sklada, 6% je učbenike kupilo, 2% pa jih je dobilo od starejših bratov ali sester.

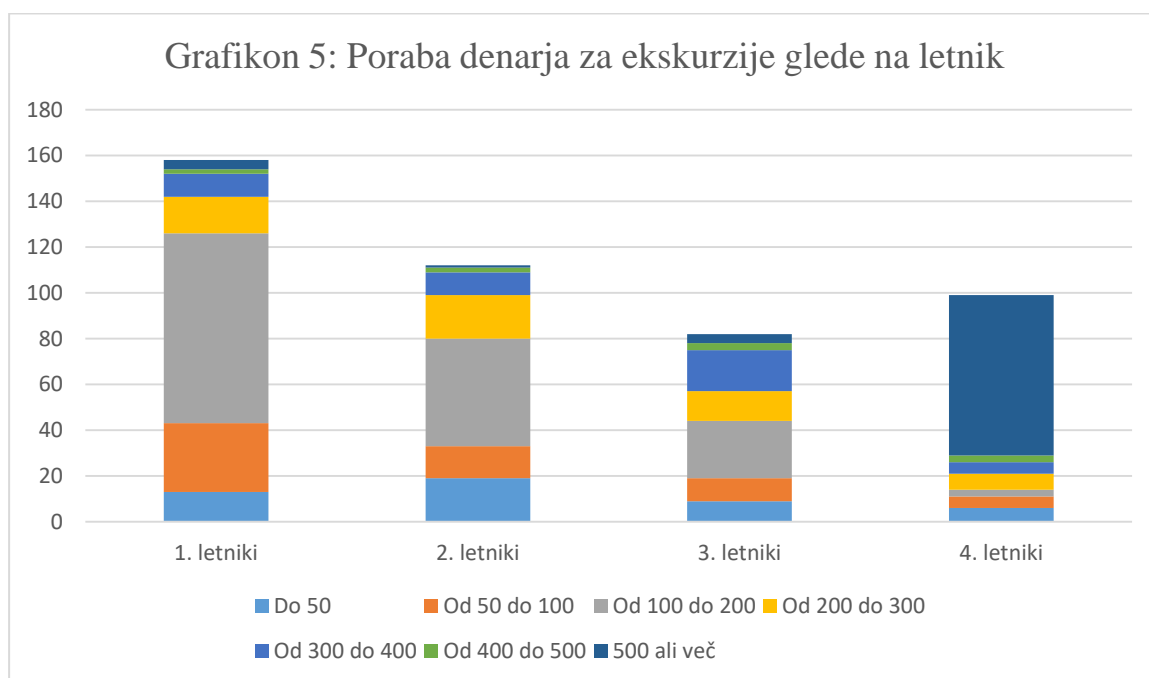
Pri sedmem vprašanju sem ugotavljala koliko dijaki porabijo za ekskurzije. Dijaki so imeli na voljo 7 različnih rubrik od 0 do čez 500€.

S osmim vprašanjem sem ugotavljala koliko dijaki mesečno porabijo za malico. Skoraj polovica dijakov za malico mesečno porabi od 20 do 40€, malo manj kot 30 % dijakov za malico porabi od 40 do 60€, 9 % dijakov porabi več kot 60€, preostali pa manj kot 20€.

Grafikon 4: Poraba denarja za malico

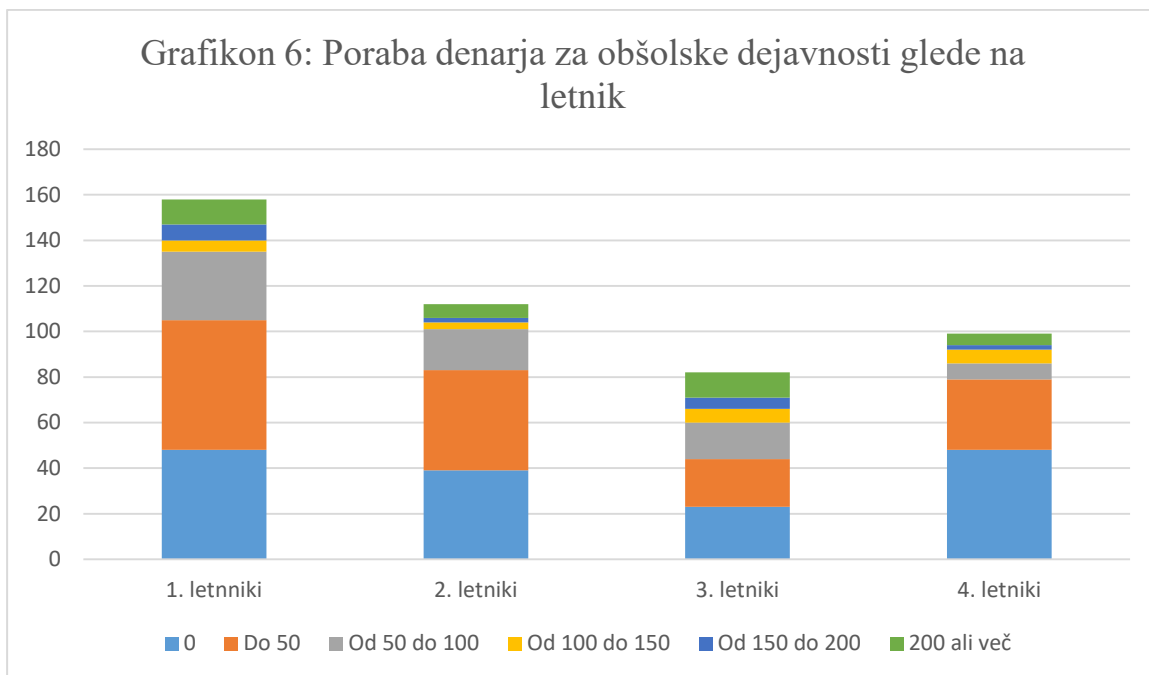
Graf 6: Poraba denarja za malico.

Graf 7: Poraba denarja za ekskurzije glede na letnik.

Deveto vprašanje mi je pomagalo zvedeti koliko dijaki porabijo za obšolske dejavnosti, ki se dogajajo na šoli. Sem spadajo obšolske dejavnosti, za katere je potrebno mesečno plačevati vadmno ali v primeru tekmovanj, kriti stroške prevozov, prenočišč itd.

Največ dijakov in sicer več kot tretjina za obšolske dejavnosti ne zapravi nič denarja, tretjina mesečno zapravi od 0 do 50€, 7% dijakov pa kar več 200€ na mesec.

Graf 8: Poraba denarja za obšolske dejavnosti glede na letnik.

S desetim vprašanjem sem ugotavljala koliko bratov in sester imajo dijaki, s pomočjo katerega sem lahko ugotavljala povezanost, ali otroci z več sorojenci zapravljajo več ali manj, in ali so ti dobili učbenike od bratov oziroma sester.

59% dijakov ima le enega brata ali sestro, 20% ima dva, 16% nima bratov ali sester, 4% ima tri in 2% štiri ali več brate ali sestre.

S enajstim vprašanjem sem izvedela kolikokrat so bili dijaki s svojo družino na dopustu, s pomočjo tega vprašanja želim ugotoviti ali obstaja korelacija med tem kolikokrat so bili dijaki na morju in koliko zapravljajo za šolske potrebščine.

33% je bilo v preteklem letu z družino na dopustu samo en krat, 29% dva krat, 22% tri krat in 16% štiri krat ali več.

5.3. Interpretacija rezultatov

Pri odgovorih porabe denarja sem za okvirni izračun vzela aritmetično sredino odgovorov, pri odgovoru od 10 do 20€ sem za potrebe izračuna uporabila 15€, pri odgovoru od 30 do 50€ sem uporabila 40€ itd. pri odgovorih 60€ ali več pa sem za izračun uporabila 70€. Te številke ne pomenijo točnega izračuna ampak le okvirni izračun, s pomočjo katerega lahko med sabo primerjam porabo posameznih letnikov ali primerjave na področju drugih segmentov. Vsote so izračunane na mesec, pri tem pa sem privzela da šolsko leto traja 10 mesecev. Vse enote v tabeli so v €.

Tabela 1: Povprečna mesečna poraba denarja glede na spol in letnik

	1. letnik		2. letnik		3. letnik		4. letnik	
spol	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Zvezki	1,37	2,81	2,60	2,63	2,23	2,55	2,00	2,10
Pisala	1,46	1,51	1,37	1,52	1,38	1,36	0,88	1,28
Ostali pripomočki	2,05	2,39	1,80	2,07	1,75	2,34	1,46	1,90
Malice	35,00	33,09	45,33	35,37	43,33	31,38	50,00	33,29
Ekскурzije	13,44	17,43	16,17	16,37	17,60	23,45	43,08	45,38
Druge dejavnosti	3,77	5,30	5,00	3,69	6,25	7,46	5,77	2,77
Mesečna poraba	57,08	62,53	72,27	61,65	72,54	68,54	103,19	86,72
Letna poraba	570,8	625,3	722,7	616,5	725,4	685,4	1031,9	867,2

Tabela 1: Povprečna mesečna poraba denarja po letnikih in spolu.

V tabeli sem primerjala porabo dijakov glede na letnik in spol. Ugotovila sem, da za na mesec najmanj denarja porabijo fantje prvih letnikov, največ pa fantje 4 letnikov, skozi 4 leta se mesečna poraba denarja pri fantih povečuje, pri dekletih pa je najmanjša poraba denarja v drugem letniku.

V vseh letnikih dekleta porabijo več denarja za šolske potrebščine (zvezke + pisala + ostali pripomočki) kakor fantje, fantje pa porabijo več denarja za malice.

Pri mesečni porabi denarja pri fantih je viden velik preskok iz prvega v drugi letnik, ter iz tretjega v četrti letnik, pri dekletih pa se ta drastično poveča le v četrtek letniku, kar lahko sklepamo je posledica maturantskih ekskurzij.

V naslednji tabeli je prikazana poraba denarja za šolske potrebščine in malice, glede na to koliko imajo dijaki bratov ali sester. Za primerjavo sem uporabila le podatke šolskih potrebščin in malic, saj se stroški ekskurzij skozi letnike razlikujejo, obšolske dejavnosti pa so odvisne od posameznikovih interesov. Vse enote v tabeli so v €.

Tabela 2: Povprečna mesečna poraba denarja glede na število sorojencev

Št. sorojencev	0	1	2	3	4 ali več
Zvezki	2,53	2,51	2,55	2,25	2,50
Pisala	1,5	1,37	1,46	0,97	1,50
Ostali pripomočki	2,27	1,89	2,21	2,03	2,44
Malice	38,49	35,43	35,84	35,00	27,50
SKUPAJ	44,79	41,43	42,06	40,25	33,94

Tabela 2: Poraba denarja glede na število sorojencev.

Iz tabele je razvidno, da dijaki brez sorojencev zapravijo za šolske potrebščine in malice največ denarja. Mesečni stroški nakupa zvezkov, pisal in malic z povečanjem števila sorojencev upadajo, izjema so le dijaki z dvema sorojencema.

Prav tako sem med seboj primerjala podatke koliko zapravijo dijaki glede na to koliko krat so bili v preteklem letu z družino na dopustu. Predvidevala sem, da družine, ki so bile na dopustu večkrat imajo tudi večji dohodek. V tabeli so prikazani podatki mesečne porabe denarja za pripomočke in malice glede na število letnih dopustov. Prav tako kot v prejšnji primerjavi sem primerjala le podatke stroškov zvezkov, pisal in ostalih pripomočkov ter malic, zaradi različnih stroškov ekskurzij glede na letnik in različnih interesov obšolskih dejavnosti. Enote v tabeli so v €.

Tabela 3: Povprečna mesečna poraba denarja glede na število družinskih dopustov

Št. dopustov	1x	2x	3x	4x ali več
Zvezki	2,17	2,64	2,41	2,66
Pisala	1,29	1,33	1,40	1,79
Ostali pripomočki	1,99	2,02	2,16	2,29
Malice	34,30	34,81	36,06	40,85
SKUPAJ	39,75	40,80	42,03	47,55

Tabela 3: Poraba denarja za potrebščine glede na št. družinskih dopustov.

Iz tabele je razvidno, da je zapravljanje za šolske potrebščine in malice sorazmerno z številom dopustov družine. Iz tega lahko sklepamo, da dijaki iz družin z večjim prihodkom zapravljajo več. Dijaki, ki so bili na dopustu z družino štiri krat ali več porabijo mesečno, kar 7,8€ več kakor dijaki, ki so bili na dopustu z družino le enkrat.

Na podali vseh pridobljenih podatkov sem tako izračunala koliko v povprečju znašajo letni stroški stvari povezanih z šolo in ugotovila, da dijaki letno zapravimo okoli 730,65€.

Natančneje dijaki za svoje štiriletno šolanje porabijo nekje 3050€, dijakinje pa okoli 2800€.

Pri tem moramo upoštevati, da v raziskavi niso všteti stroški prevoza v šolo.

5.4. Preverjanje hipotez

Hipoteza 1: »Dijaki letno porabijo vsaj 300€ v zvezi z šolanjem«, **je ovržena**. S pomočjo ankete sem ugotovila da dijaki letno v povprečju porabimo več kot 700€.

Hipoteza 2: »Dijaki prvih letnikov največ porabijo za nakup šolskih potrebščin, dijaki četrtil letnikov pa za nakup malic«, **se je delno potrdila**. Za nakup šolskih potrebščin največ porabijo dijaki drugih letnikov, kar pomeni da prvi del hipoteze ne drži. Za nakup malic največ porabijo dijaki četrtil letnikov, zato se je drugi del hipoteze potrdil.

Hipoteza 3: »Dekleta porabijo več denarja za šolske potrebščine kot fantje, fantje pa porabijo več za malice kakor dekleta«, **se je potrdila**. Dijakinje v vseh letniki porabijo več denarja za nakup šolskih potrebščin, kakor dijaki, prav tako pa fantje vseh letnikov porabijo za malice več denarja kakor dekleta.

Hipoteza 4: »Več imajo dijaki bratov ali sester manj porabijo za šolske pripomočke in malice«, **je ovržena**. Dijaki ki nimajo sorojencev porabijo v povprečju skoraj 11€ več, kot dijaki, ki imajo 4 ali več sorojencev, vendar porabijo dijaki z dvema sorojencema več kot dijaki z le enim bratom ali sestrom.

Hipoteza 5: »Vsaj desetina dijakov je dobila učbenike od svojih bratov ali sester«, **je ovržena**. Le 2 % dijakov je učbenike dobilo od starejših bratov in sester.

Hipoteza 6: »Dijaki 4. letnikov v povprečju porabijo letno več kot 800€«, **se je potrdila**. Za svoje šolanje dijaki četrtil letnikov letno porabijo več kot 1000€, dijakinje pa nekaj manj kot 900€, zato je hipoteza številka 6 potrjena.

Hipoteza 7: »Dijaki, ki so bili večkrat na dopustu z družino porabijo več za šolske pripomočke in malice«, **se je potrdila**. Število letnih dopustov dijakov je premo sorazmerno z večanjem porabe denarja za šolske pripomočke in malico.

5. ZAKLJUČEK

Z raziskovalno nalogo sem spoznala financiranje sistema vzgoje in izobraževanja Republike Slovenije. S pomočjo anketnega vprašalnika sem dobila podatke o tem koliko dijaki porabijo denarja za nakup vseh z šolo povezanih potrebščin in ugotovila, da v povprečju za svoje 4 letno šolanje dijaki porabimo okoli 3000€.

Ugotovila sem, da dijakinje v povprečju zapravljajo manj kot dijaki. Zapravljanje denarja dijakov je prav tako odvisno od števila letnih dopustov in deloma tudi od števila otrok v družini. Raziskava bi bila bol natančna, če bi od srednjih šol pridobila več podatkov o učbeniških skladih, ter v svojo anketo vključila tudi vprašanje o stroških prevoza v šolo.

Ugotovila sem, da sta vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji res brezplačna, vendar, da lahko vsak dan hodimo v šolo in se tam šolamo potrebujemo prevoz v šolo, malico v šoli, pri samem pouku pa zvezke in pisala ter ostale pripomočke, kateri predstavljajo stroške. Tako lahko pridemo do zaključka, da je vzgoja in izobraževanje brezplačno, šolanje kot celoten proces pa ne. V procesu raziskovanja pa sem se seznanila tudi o različnih subvencijah in štipendijah, katere dodeljuje država dijakom iz socialno revnejših družin. Za te lahko zaprosijo dijaki, ki so v denarni stiski.

6. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Z svojo raziskovalno nalogo sem želela dokazati, da šolstvo Republike Slovenije ni brezplačno, ker lahko predstavlja problem za družine z nizkimi prihodki. Na šolah sicer obstajajo socialni skladi z namenom, da bi takim družinam pomagali pri pokrivanju stroškov povezanih z šolanjem, vendar tudi ti niso zmožni vedno pokriti vseh stroškov. Seveda je velikost šolskega socialnega sklada odvisna od sredstev, ki jih ima šola na razpolago, zato se ti med seboj razlikujejo.

Največji problem predstavljajo predvsem ekskurzije, katere predstavljajo največji denarni zalogaj, ter učbeniki in učila, brez katerih dijaki ne morejo kvalitetno opravljati šolanja. Nekateri dijaki iz denarno šibkejših družin pa so že upravičeni do popolnih ali vsaj delnih subvencij.

Gimnazijci torej v času svojega šolanja zapravimo precej denarja, česar pa večina dijakov ne more pokriti le z štipendijo.

7. VIRI IN LITERATURA

1. BELA KNJIGA o vzgoji in izobraževanju. (1995). Ur. Janez Krek. Ljubljana.
2. Šolska zakonodaja. (1996). Ljubljana.
3. Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji 2000. (2000). Ljubljana.
4. Pravilnik o potrjevanju učbenikov. (2015). Uradni list RS, št. 34/15 in 27/17.
Pridobljeno 15. 1. 2019 s spletne strani
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12484>.
5. Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov. (2017). Uradni list RS, št. 27/17 in 47/17.
Pridobljeno 15. 1. 2019 s spletne strani
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13076>.
6. Pravilnik o izvajanju subvencioniranega prevoza. (2016). Uradni list RS, št. 56/16 in 44/17. Pridobljeno 16. 1. 2019 s spletne strani
<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12705>.
7. Zakon o gimnazijah. (1996). Uradni list RS, št. 1/07. Pridobljeno 15. 1. 2019 s spletne strani <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO450>.
8. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. (1996). Uradni list RS, št. 16/07. Pridobljeno 12. 1. 2019 s spletne strani
<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>.
9. Zakon o prevozi v cestnem prometu. (2006). Uradni list RS, št. 6/16. Pridobljeno 16. 1. 2019 s spletne strani <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4236>.
10. Zakon o šolski prehrani. (2012). Uradni list RS, št. 3/13, 46/14 in 46/16. Pridobljeno 16. 1. 2019 s spletne strani <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6564>.
11. Zakon o štipendiranju. (2013). Uradni list RS, št. 56/13 in 99/13. Pridobljeno 20. 1. 2019 s spletne strani <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6571>.

8. PRILOGA

ANKETA

Q1 - Spol:

Moški

Ženski

Q2 - Letnik:

1.

2.

3.

4.

Q3 - Koliko letno porabite za zvezke?

0€

Od 1 do pod 10€

Od 10 do pod 20€

Od 20 do pod 30€

30€ ali več

Q4 - Koliko letno porabite za pisala?

0€

Od 1 do pod 10€

Od 10 do pod 20€

Od 20 do pod 30€

30€ ali več

Q5 - Koliko letno porabite za ostale šolske pripomočke?

0€

Od 1 do pod 10€

Od 10 do pod 20€

Od 20 do pod 30€

30€ ali več

Q6 - Kako ste dobili učbenike?

Šolski sklad

Kupljeni

Dobil/a (od brata, sestre...)

Q7 - Koliko ste v letošnjem letu porabili za ekskurzije?

Do 50€

Od 50 do pod 100€

Od 100 do pod 200€

Od 200 do pod 300€

Od 300 do pod 400€

Od 400 do pod 500€

500€ ali več

Q8 - Koliko denarja mesečno porabite za malico?

Do 20€

Od 20 do pod 40€

Od 40 do pod 60€

60€ ali več

Q9 - Koliko letno porabite za občolske dejavnosti? (DrugaDruga)

0€

Do 50€

Od 50 do pod 100€

Od 100 do pod 150€

Od 150 do pod 200€

200€ ali več

Q10 - Koliko bratov ali sester imaš?

Vpišite besedilo odgovora 1

1

2

3

4 ali več

Q11 - Koliko krat ste letos bili z družino na dopustu?

1x

2x

3x

4x ali več